

EXAMENSARBETE

Våren 2008

Läroarbldningen

Läroarbldernas kunskapssyn

- Vilken kunskapssyn vill läroarbldare i Hässleholms kommun praktiseras i skolan?

Författare

Malin Dicksson

Pernilla Eliasson

Handledare

Sven-Åke Nordström

www.hkr.se

Lärarnas kunskapssyn

En studie om vilken kunskapssyn lärare vill ska råda i skolan

Författare:

Malin Dicksson

Pernilla Eliasson

Abstract

Syftet med studien är att undersöka vilken kunskapssyn lärare vill ska råda i skolan. Arbetet behandlar även frågor så som vilken dagens rådande kunskapssyn är och hur lärare ser på Alliansens förslag av förändringar i skollagen. Bland annat snävare kunskapsmål och tidigare betyg.

För att nå syftet valde vi att genomföra semistrukturerade intervjuer. Sju verksamma lärare i grundskolan och gymnasieskolor medverkade.

Resultatet visar att tack vare kunskapsmålen vidd kan lärare idag praktisera den kunskapssyn de anser är den bästa. Dock saknar lärarna klarhet i dagens kunskapsmål om vad eleverna bör uppnå för att få ett visst betyg. Lärarna tror ändå att dagens utformning av kunskapsmålen fungerar bäst i längden både för elever och lärare.

Ämnesord: kunskap, kunskapssyn, kunskapsmål

Innehåll

1. Inledning	5
1.1 Syfte	6
1.2 Avgränsningar	7
1.3 Disposition	7
1.4 Begreppsdefinition	7
2. Forskningsbakgrund	8
2.1 Kunskapsbegreppet i skolan	9
2.2 Kunskap ur ett sociokulturellt perspektiv	10
2.3 Lärarnas kunskapssyn påverkar elever	11
2.3.1 Essentialism	11
2.3.2 Perennialism	12
2.3.3 Progressivism	12
2.3.4 Rekonstruktivism	12
2.4 Skolans uppbyggnad och struktur	13
2.4.1 Läroplaner, kursplaner och skolplan	13
2.4.2 Skolverket	13
2.5 Kritik gentemot dagens skola	15
2.6 Ny Regering – Ny skolpolitik	16
2.7 Kritik mot Alliansens kunskapssyn	19
2.7.1 Skolans utveckling hämmas	19
2.7.2 Negativa konsekvenser av centralstyrning	19
3. Problemformulering	20
3.1 Frågeställningar	21
4. Empiri	21

4.1 Val av metod och kritiska aspekter	21
4.2 Utformning av intervjufrågor	22
4.3 Urval	23
4.4 Genomförande	23
4.5 Bearbetning	24
5. Resultat och analys	24
5.1 Intervjuberättelser	24
5.2 Resultatsammanfattning	33
5.3 Resultatdiskussion	36
6. Diskussion	36
6.1 Slutdiskussion	37
6.1.1 Kunskapssyn	37
6.1.2 Röster gällande Alliansens förslag till förändringar i skolan	38
6.1.3 Oklart om Alliansens förslag ändrar kunskapssynen i skolan	40
6.2 Metoddiskussion	40
6.3 Förslag på vidare forskning	42
Sammanfattning	42
Referenser	44
Bilaga	46

1. Inledning

Samhället har förändrats över tid och vi befinner oss i ett kunskapssamhälle som drivs framåt av kreativitet och initiativförmåga. I ett sådant samhälle ställs det höga krav på utbildning. Förr kunde skolan förbereda människor för ett specifikt yrke men idag måste skolan förbereda eleverna för världen, genom att problematisera, ifrågasätta och analysera vad som inträffar i i samhället och i världen.

Det svenska skolsystemet bygger på skollagen vilken i sin tur innefattar olika styrdokument. Utifrån dessa har läroplanen skapats. Dess huvudsyfte är att förmedla och förankra de grundläggande värden som samhället är uppbyggt av. Varje enskild elev ska ha möjlighet att utifrån sig själv kunna delta i samhällslivet. Läroplanen bygger på begrepp som förståelse och medmänsklighet. Som komplement till läroplanen finns det olika kursplaner i varje ämne. Tillsammans skapar dessa en grund för kunskapsmålen som praktiseras i skolan.¹

Innehållet i skolundervisningen har fått mycket kritik från personer utanför skolan i media och på politisk nivå. En av fyra elever klarar inte de kunskapsmål som alla ska uppfyllas i grundskolan. En av fyra elever klarar inte heller att ta sig igenom gymnasieskolan under fyra år. Alltså ett år mer än vad som är tänkt. Tusentals elever går ut grundskolan med stora kunskapsbrister. Det är denna bild Alliansen målar upp när de summerar sin agenda för skolpolitiken.²

För att förbättra skolan vill Alliansen driva igenom sin huvudtes om att skolundervisningen ska fokusera mer på kunskap. För att uppnå detta måste kunskapsmålen uppvärderas och förtydligas. Alliansen har därför satt upp tydliga riktlinjer för hur skolans verksamhet bör fungera. Exempelvis ska de rådande kunskapsmålen bli snävare och mer klara, nationella tester införs redan i årskurs tre, en ny betygskala införs från årskurs sex. Skolan ska mer individanpassas och kontinuerlig uppföljning kommer att genomsyra hela grundskolan.³

¹ Lpo 94

² Allians för Sverige (2006)

³ Allians för Sverige (2006)

Flera länder har frångått den självstyrda skolan för att återgå till en mer centralstyrd skola med fokus på kunskapsmål som formulerats av den centralstyrda makten. Storbritannien har satsat mycket på att höja standarden i landet när det gäller studieresultat. Detta har gett goda resultat som medfört att landet ligger högt upp i tabeller gällande läs- och skrivkunnighet. Samtidigt är Storbritannien det land som är sämst på att harmonisera studieresultaten mellan fattiga och rika, det vill säga att elever från socialt lägre stående områden har betydligt sämre studieresultat än elever från välbärgade områden.⁴

En alltmer fristyrd skola har bidragit till försämrade studieresultat och på så sätt tappat många elever, samtidigt som dess motpol med en väldigt centralstyrd skola med tydliga kunskapsmål visar på ökade klyftor i kunskap mellan de olika samhällsskikten. Här finns ett stort problem då de viktigaste delarna av skolan – eleven och läraren ständigt måste hantera nya riktlinjer från den rådande makten. Läraren förväntas vara en katalysator för att bygga upp ett välståndssamhälle. Samtidigt ska läraren försöka motverka de samhällsproblem som kunskapssamhället skapat, såsom samhällsklyftor, förlorad gemenskap och ett överdrivet konsumtionssamhälle. Denna paradox måste läraren hantera samtidigt som hon blir ett offer för kunskapssamhället. Dessa förväntningar blir oerhört svåra att hantera med tanke på de resurser som ges till dagens skola.⁵

För att leva upp till kunskapssamhällets ökade makt över individen influeras den nuvarande skolan av ett sociokulturellt perspektiv. I ett sådant perspektiv ligger fokus på hur människan lär och under vilka omständigheter hon utvecklar sina kompetenser som blir hennes kunskaper.⁶ Det ligger nu i regeringens händer att avgöra om detta synsätt består, eller kommer statens styrning endast ge utrymme för lärare att mata eleverna med kunskap?

1.1 Syfte

Vårt syfte är att klargöra om det råder en generell kunskapssyn på skolorna i Hässleholms kommun, samt vilken kunskapssyn dessa lärare efterfrågar.

⁴ Hargreaves, Andy (2004)

⁵ Hargreaves, Andy (2004)

⁶ Säljö, Roger (2000)

1.2 Avgränsningar

Fokus i den här studien kretsar kring vilken kunskapssyn som råder i den svenska skolan. Undersökningen ställer frågor angående vilken kunskapssyn lärare skulle vilja se och hur de ser på Alliansens förslag på förändringar av bland annat tidigare betyg med fler betygssteg, nationella prov i tidigare ålder, snävare kunskapsmål, individuella utvecklingsplaner samt omdömen redan från årskurs ett. Dock går vi inte djupare och undersöker hur elever eller lärare påverkas av de olika förändringarna Alliansen föreslår. Vi går heller inte vidare med begreppet lärande och förklarar dess innebörd även om kunskap och lärande är två begrepp som ofta ses gå hand i hand. Vi behåller vårt fokus på begreppet kunskap som vi försöker förklara och se från ett antal synvinklar för att ta oss vidare till vårt egentliga fokus nämligen kunskapssynen.

1.3 Disposition

Först följer en inledning där bakgrunden till ämnesval och syfte med studien presenteras. Därefter forskningsbakgrunden med ett antal rubriker och underrubriker för att ge studien struktur och underlätta läsandet. Därpå problemformuleringen med frågeställningar som följs av metod, som bland annat visar vilken intervjumetod vi använt oss av och hur utformning av intervjufrågor, urval och genomförande gått till. Vårt resultat redovisas i intervjuberättelser där det mest väsentliga för studien plockats ut, vilket följs av en resultatsammanfattning och en resultatdiskussion. Därefter presenterar vi en slutdiskussion med underrubriker, en metoddiskussion där vi bland annat tar upp studiens validitet och reabilitet. Slutligen tar vi upp tankar kring fortsatt forskning och en sammanfattning av studien.

1.4 Begreppsdefinitioner

Här förklarar vi centrala begrepp som förekommer i vår studie.

Begrepp	Förklaring
<i>Kunskap</i>	Kunskap är ett värdeord vilket är svårt att definiera generellt eftersom att det finns i så många olika former av begreppet. Kunskap har inte någon entydig förklaring utan är dynamisk och varierande. I förhållande till vår studie ser vi kunskap som den behållning eleverna får utav skolundervisningen.

Kunskapssyn

Begreppet kunskapssyn ser vi som ett förhållningssätt till olika kunskapsteorier. Vi ser lärarens syn på hur eleverna bäst lär och tar in kunskap som lärarens kunskapssyn.

Kunskapskulturer

Olika institutioner i vårt samhälle ser på kunskap på olika sätt och vilken kunskap som anses vara legitim skiljer sig åt i dessa institutioner.

Kunskapsmål

Med kunskapsmål syftar vi på de mål som eleverna ska uppnå utifrån styrdokument, läroplaner kursplaner.

2. Forskningsbakgrund

Vår forskningsbakgrund bygger på tidigare forskning vilken vi tycker stärker de politiska utbildningsdokument som ligger till grund för utformningen av kunskapsmålen. En del av den forskning vi syftar till används också som kurslitteratur på lärarutbildningen vilket vi anser stärker tron på att forskningen ligger till grund för hur skolan är utformad idag. Idag bygger skolan på Piagets tankar med ett konstruktivistiskt synsätt där fokus ligger på individen och där lärandet sker i samspel med andra. Det är vanligt att vi i dagens skola ser olika sidospår av detta synsätt, som exempelvis det sociokulturella perspektivet där kunskap först blir levande i samspel med andra människor eller Deweys perspektiv med "learning by doing".⁷ Vi har valt att främst koppla vår teori till sociokulturella perspektivet då vi anser detta perspektiv relevant för vår studie. I detta stycke vill vi även ta upp litteratur samt politiska dokument kring skolans historia och utveckling som vi anser relevant för våra frågeställningar. Dessutom har vi valt att ta med artiklar som belyser den problematik som anses finnas kring skolans kunskapssyn.

⁷ Stensmo, Christer (1994)

2.1 Kunskapsbegreppet i skolan

Professor Marklund en av skolforskningens förgrundsgestalter i Sverige, ansåg redan 1974 att vi kunde urskilja två olika värderingsmönster av kunskap. Några hävdade att lärokursernas innehåll var det viktiga, att mängden kunskap är det som räknas. Det räcker inte med att veta var man söker efter den. Hans åsiktsmotståndare hävdade istället att det var viktigare hur eleven lär än vad de lär, kunna arbeta tillsammans var viktigare än det ämnesmässiga vetandet. Dessa två olika synsätt på kunskap diskuteras än idag, och har gjorts sedan lång tid tillbaka.⁸

Carlgren och Marton har forskat kring skolan. De tar bland annat upp den kunskapssyn styrdokumentet bygger på. De menar att kunskap ska uppfattas som en relation mellan människan och världen. I skolan ska kunskap vara elevens förhållande till världen. Kunskap ska inte begränsas till att omfatta termer, begrepp och system. Undervisningen ska syfta till att eleven förstår sammanhanget. Tidigare var skolans uppgift att lära eleverna fakta och färdigheter. Det fokuserades på hur och varför något sker. Idag har detta synsätt utvidgats till att omfatta förståelse och förtrogenhet. Det innebär att eleverna inte bara lär sig innehållet i skolböckerna utan också sammanhanget.⁹

Skolans kunskapssyn har kommit att bli ett hett debatterat ämne i media de senaste åren. En rad begrepp har myntats och de stora frågorna handlar om vilka metoder som är bäst för elevers lärande. Vad är bäst, flumpedagogik eller pluggskola? Fasta kunskaper eller att söka information? Fakta eller insikter? Lärare som är duktiga kunskapsförmedlare eller lärare som är duktiga processledare? Tidiga och strikta betyg eller individuella och stödjande bedömningar? Det handlar mycket om att ett alternativ står i motsats till ett annat. Dessa frågor ställer Ingelstam sig.

Ingelstam som är forskare och författare i bland annat ämnena samhälle, framtidsstudier och utbildning anser att vi måste finna en ny utsiktspunkt, från vilken vi kan betrakta skolan och komma bort från denna dragkamp mellan ytterligheterna. Kunskapen inom skolan står i förbindelse med kunskapen i samhället. Kunskap i dagens samhälle är väldigt vid och omfattande. Den är mångskiftande, uppdelad, dynamisk och delvis motsägelsefull. Lärarna

⁸ Ingelstam, Lars (2004)

⁹ Carlgren, Ingrid och Marton Ference (2000)

bör fungera som sändebud och förbindelselänkar mellan skolans värld och andra kunskapsfält i samhället, menar Ingelstam. Tar vi dessa sanningar på allvar kan det leda till en ny syn på skolan och skolarbetet. För att vi ska komma vidare i kunskapsdebatten måste vi tydliggöra alla de olika kunskapskulturer som finns i vår värld, då olika slags kunskaper paketeras olika, används för olika syften och bevaras på skilda sätt. Detta är i första hand inte ett problem inom läraryrket utan snarare en tillgång. Som lärare praktiseras inte ett yrke utan troligtvis någonstans mellan femtio och hundra olika yrken, vilka är helt omöjligt att förena i en enda profession enligt Ingelstam.¹⁰

2.2 Kunskap ur ett sociokulturellt perspektiv

Englund som forskat mycket inom ämnet kunskap menar att utbildningens innehåll bestäms av den rådande makten i samhället. Någon måste bestämma vilken kunskap eleverna ska lära sig i skolan. Det största inflytandet över skolans innehåll har staten. Men inflytandet och beslut fattas även på lägre nivåer exempelvis på kommunal nivå. Ett exempel på den ökade decentraliseringen av makten i skolan är det ökade antalet friskolor i vårt land. Statens inflytande över skolans kunskapsinnehåll ger utrymme för en ständig politisk debatt gällande skolans utformning. Beroende på vilket eller vilka partier som besitter makten kan kunskapssynen se olika ut.¹¹

Synen på kunskap utifrån hur samhället ser ut och samspelet mellan dess olika komponenter benämns som ett sociokulturellt perspektiv. Under vår utbildning har vi studerat det sociokulturella perspektivet utifrån Säljö. Han menar att det finns en tendens att inom skola och utbildning reducera hur människor lär och tar in kunskap, till en enda fråga. Om vi skulle kunna lösa denna fråga om hur lärande går till skulle många av skolans problem smidigare kunna lösas. Dock måste lärande och kunskap ses som en del av en större och övergripande fråga vilken inte enbart kan kopplas till bestämda anordningar som skola och undervisning. Även om skolan är en viktig plats för lärande finns det så många fler platser där människor lär, som till exempel vid tv:n, köksbordet, caféer med mera. Kunskap blir först levande i samspel mellan människor. Den återskapas och förnyas ständigt i takt med samhällets förändringar. Det handlar om vad individer och kollektiv tar med sig från olika situationer och använder i framtiden. På vilka sätt vi tar del av kunskaper förändras beroende på vilka

¹⁰ Ingelstam, Lars (2004)

¹¹ Englund, Tomas (1997)

kulturella omständigheter som råder. För att förstå ett citat eller en mening ur en text räcker det inte med att vi ser bokstäverna eller kan läsa dessa och förstå vad som menas. Vi måste även veta en hel del om det svenska samhället och dess utbildningstraditioner för att exempelvis förstå vad som gör ordanvändningen så slående. Förståelsen förutsätter att individen eller kollektivet har med sig något i bagaget, en bekantskap med kulturella företeelser och kommunikativa genrer. Människan är en kulturvarelse som ständigt utvecklas, samspelar och tänker tillsammans med andra människor menar Säljö.¹²

Istället för en utgångspunkt där innehållet betonas har det skapats utbildningspolitiska dokument som läroplaner och kursplaner vilka influeras av ett sociokulturellt perspektiv. Ett sådant perspektiv ger utrymme för stora tolkningsmöjligheter. Det konkreta urvalet av kunskapsinnehållet i undervisningen kan då bestämmas beroende på hur samhället är utformat. Det sociokulturella perspektivet skapar förutsättningar för skilda syften, innehåll och metoder för undervisningen.¹³

2.3 Lärarens kunskapssyn påverkar elever

Stigler, professor i psykologi, vid University of California fann att uppfattningen av kunskap både påverkar elevernas förhållningssätt i skolan och deras studief framgångar.¹⁴ För att visa på vilken betydelse lärarens kunskapssyn faktiskt har för undervisningen har vi valt att presentera de fyra vetenskapliga olika utbildningsfilosofierna, vilka Englund menar kan ligga till grund för bildandet av en kunskapssyn.

2.3.1 Essentialism

Englund beskriver essentialism som en utbildningsfilosofi där tyngdpunkten i lärandet ligger i elevens grundläggande kunskaper. Lärarens ämneskunskaper och auktoritet står i fokus. Därmed har läraren en mycket viktig roll i att göra det urval av kunskaper som eleverna får med sig. Skola och samhälle ses som skilda enheter och samspelar därför inte heller med varandra. Som utbildningsfilosofi är essentialism teoretisk och fokuserar därför på fakta

¹² Säljö, Roger (2000)

¹³ Uljens englund

¹⁴ Stigler, W James

framför förståelse. Den essentialistiska uppfattningen betonar vikten av att innehållet i undervisningen är vetenskapligt förankrat.¹⁵

2.3.2 Perennialism

Perennialism bygger på att läraren överför en evig kunskap till eleven. Därför är det viktigt att skolan förmedlar ett kulturarv genom att skapa allmänbildade elever. Det är också skolans uppgift att utveckla elevens förnuft. Utbildningen ska vara en förberedelse inför det kommande livet menar Stensmo.¹⁶

Enligt perennialisterna är den bästa förberedelsen för livet att söka i kulturarvet för skapandet av en förståelse för de bestående värdena. Precis som essentialismen fokuserar även denna utbildningsfilosofi mer på teoretiska än praktiska kunskaper bekräftar Englund.¹⁷

2.3.3 Progressivism

I progressivismen ligger fokus på det lärande barnet, eleven är centrum i undervisningen. Utbildningen utgår från elevens förutsättningar och intressen. Undervisningen innebär ett lärande genom att utforska och lösa problem. Denna filosofi betonar också vikten av att arbeta tillsammans i skolan, samarbetet mellan eleverna är viktigt. Progressivismen utgår alltid från nuet. Skolan ska därför förändras i fas med samhällsutvecklingen menar Englund.¹⁸

2.3.4 Rekonstruktivism

Denna utbildningsfilosofi har egentligen samma grundidé som progressivismen men inriktar sig ännu mer på den samhälleliga utvecklingen. Kunskap är en social konstruktion. Även om man utgår ifrån elevernas intressen är samhällsutvecklingen det centrala. Innehållet i undervisningen ska ligga till grund för fostrandet av en samhällsmedborgare där kunskaperna kommer vara underlag för val och beslutsfattande. En rekonstruktivist förhåller sig kritiskt till samhället och skolan är ett verktyg för skapandet av ett bättre samhälle.¹⁹

¹⁵ Englund, Tomas (1986)

¹⁶ Stensmo, Christer (1994)

¹⁷ Englund, Tomas (1986)

¹⁸ Englund, Tomas (1997)

¹⁹ Englund, Tomas (1986)

Läraren bör ha ett medvetet förhållningssätt till alla dessa fyra. Utvecklingen i skolan har gått från att bygga på Essentialism och Perennialism där skolans uppgift i första hand bygger på förmedling och individuell inläring av kunskaper, till att mer ta del av en mer progressivistisk utbildningsfilosofi där samarbete, eget arbete samt elevens skapande av kunskap är i fokus. Progressivismen är den utbildningsfilosofi som idag betyder mest i den svenska undervisningen. Den rekonstruivistiska utbildningsfilosofin ligger nära den progressivistiska men betonar en utveckling där eleven ska kunna ta ställning i olika frågor samt argumentera för dessa. Även denna filosofi präglar dagens undervisning.²⁰

2.4 Skolans uppbyggnad och struktur

2.4.1 Läroplaner, kursplaner och skolplan

Vi beskrev tidigare det sociokulturella perspektivet där den svenska skolan är uppbyggd på utbildningspolitiska dokument. Dessa är utformade för att ge utrymme för olika politiska värderingar, eftersom samhället och dess styrning ständigt är föränderligt.²¹ Den senaste läroplanen för den obligatoriska skolan har funnits sedan 1994 (Lpo 94). Läroplanen är till för att främja skolans värdegrund, grundläggande mål och riktlinjer. Vid sidan om denna finns en enskild kursplan i varje ämne. Dessutom fastställs det inom varje kommun en skolplan. Den beskriver hur kommunens skolor ska organiseras och utvecklas. Enskilda rektorer, lärare och elever ska utifrån Lpo 94, kursplanen och skolplanen utforma och anpassa undervisningen efter lokala förhållanden. Eleverna bedöms sedan utifrån mål – och kunskapsrelaterade betyg.²²

2.4.2 Skolverket

För att studera och granska skolans verksamhet finns Skolverket, vilket är en myndighet för just dessa ändamål. Under perioden hösten 2003 till och med våren 2006 genomförde Skolverket omfattande inspektioner i skolan. I rapporten som följde presenterar Skolverket vad som bör förbättras inom skolverksamheten. Rapporten grundar sig i ett uppdrag som ligger till grund för budgetpropositionen 2006-2007 vilken i sin tur är grundläggande för 2008

²⁰ Uljens englund

²¹ <http://www.skolverket.se/sb/d/663#paragraphAnchor0>

²² <http://www.skolverket.se/sb/d/663#paragraphAnchor0>

års budget. Skolverket arbetar bland annat med bedömning av elevers kunskaper och kunskapsutveckling. Inspektionen har tittat på om elever når målen i årskurs fem samt årskurs nio i samtliga ämnen. Betygen i årskurs nio överensstämmer med de nationella resultaten, variationen mellan skolor är däremot väldigt stor. Skolorna har svårt att visa upp sammanställningar av resultaten. Inspektionen ser detta som en konsekvens av att skolorna sällan analyserar resultaten. Därför kan de inte heller ligga till grund för beslut om åtgärder att nå kunskapsmålen. Bedömningen och betygssättningen av eleverna bör därför förbättras. Likaså bör elevernas kännedom om kunskapsmålen. Inspektionen kan dock se en positiv trend gällande gymnasieelevernas kännedom om kunskapsmålen.

Rapporten har även synliggjort att kommunerna inte tar sitt ansvar när det gäller elevernas individuella utvecklingsplaner (IUP), åtgärdsprogram samt andra skriftliga åtgärder som styrdokumentet kräver. Kommunen ansvarar över skolorna inom dessa områden.

1991 gjordes en övergripande förändring i skollagen. Innebörden av denna var att den detaljerade styrningen av skolverksamheten upphörde. Efter det sker styrningen genom att riksdag och regering sätter upp mål och ramar samt vilka personer som är huvudansvariga inför skolverksamheten. Rektorer och lärarna har ansvaret för hur verksamheten genomförs. Skolverkets uppgift är att på nationell nivå följa upp, utvärdera och inspektera verksamheten.

Det nuvarande styrande systemet grundar sig på mål- och resultatstyrning. Detta system ska praktiseras på alla nivåer inom skolans verksamhet. En förutsättning är att elever, föräldrar, lärare, skolledare, förvaltningspersonal och politiskt ansvariga känner till målen. Uppföljning och bedömning ska göras av huruvida målen uppfylls. Utifrån resultaten av bedömningen ska förbättringar genomföras. Kommunen har en viktig delroll i uppföljningen, här menar inspektionen att en klar förbättring måste ske. Kännedomen om skolverksamheten är för liten.²³

Långt ifrån alla kommuner kan redovisa en systematisk uppföljning och analys av de samlade kunskapsresultaten i de olika skolformerna som de ansvarar för.²⁴

²³ Skolverkets utbildningsinspektion (2007)

²⁴ Skolverkets utbildningsinspektion (2007) s25

Inspektionen menar att skolan, kommunerna och huvudmän måste byta erfarenheter. Ett konkret exempel är hur resultaten på de nationella proven skiljer sig från skolornas betygsättning.

2.5 Kritik gentemot dagens skola

Sedan den övergripande ändringen i skollagen 1991, då den detaljstyrda skolan blev en mål- och resultatstyrd skola har det nya systemet fått utstå en hel del kritik. Liljeqvist som har arbetat som lärare, skolledare och utbildningsledare inom den statliga skolledarutbildningen menar att övergången skapat problem då det inte finns några gemensamma tolkningar. Ett exempel är skollagens viktigaste budskap om att vi ska ha en demokratisk skola, där vi ska fostra elever att försvara och utveckla det demokratiska samhällets värderingar. Men Liljeqvist frågar sig hur begreppet demokratisk ska tolkas och vilken innebörd detta förhållningssätt får i värderingar och handlingar. Liljeqvist hävdar att lärarna lämnas i ovisshet om hur de ska tolka exempelvis demokratibegreppet. Vad som behövs är en gemensam tolkning för att kunna uppnå styrdokumentet, läroplanen och kursplanernas budskap.²⁵

Ingvar, hjärnforskare och professor vid Karolinska institutionen i Stockholm anser även han att dagens skola baseras på en grund som saknar förankring i god vetenskap. Han pekar också på att eleverna i Sverige har halkat ner från en bra position i de internationella jämförelserna. För att klättra upp igen behövs det förändringar inom skolan. Barnen luras till att tro att de kan bli allt, och det utan ansträngningar. Ingvar menar att skolans styrdokument genomsyras av kloka ord, trots det används enligt honom oklara modeller för inläring som helt saknar grund i forskning gällande hur hjärnan fungerar. Det finns en rädsla för en skola som enbart matar eleverna med kunskap för att uppnå resultat. Läsförmågan är nyckeln till kunskap. Det är först då man kan förstå en text, tänka själv, kritisera och allt annat som främjar demokratis utveckling poängterar Ingvar.²⁶

²⁵ Liljeqvist, Kurt (1994)

²⁶ Ingvar, Martin (2008)

2.6 Ny regering – Ny skolpolitik

Efter riksdagsvalet 2006 tillträdde en ny regering i Sverige. Alliansen bestående av Centerpartiet, Kristdemokraterna, Folkpartiet och Moderaterna bildade en koalitionsregering och tog över makten från socialdemokraterna. Efter skolinspektionens rapport var alla de representerade partierna i riksdagen eniga om att skolan måste förbättras. Eftersom alliansen kom till makten hamnade detta uppdrag på dem.²⁷

Alliansens skolpolitik förespråkar en större fokusering på kunskap för att uppnå en modern kunskapspolitik för Sverige. Utbildning och forskning måste hålla hög klass, vilket är avgörande för landets välfärd. För att skapa ett demokratiskt aktivt samhälle krävs det utbildade medborgare vilka kan ta del av information samt föra dialog i samhället.

Enligt alliansen ska alla ha samma rätt till en god utbildning och ingen ska lämnas på vägen. Det är också viktigt att alla elever blir uppmärksammade och ges möjligheter till utveckling. På detta område har socialdemokraterna misslyckats. Eleverna når inte upp till de mål som ställs för att klara av grundskolan. Tusentals elever går ut grundskolan med stora kunskapsbrister. Ett problem som sedan försvårar arbetet för gymnasieskolan.²⁸

Varje svensk skola ska utvecklas till en skola som lärare och elever kan känna sig stolta över. Vi vill ha en skola där alla känner sig trygga och respekterade och där varje elev får möjlighet att utvecklas till toppen av sin förmåga. Skolan ska präglas av mångfald och nytänkande och ge eleverna de nödvändiga förutsättningarna för att möta samhällets krav.²⁹

Alliansen efterfrågar en framgångsrik skola med goda ledare och lärare som besitter hög kompetens. Fokus ska därför ligga på kunskap genom tydligare och färre mål. Därför har Alliansen utformat riktlinjer för den nya skollagen.

Skolans viktigaste uppgift är att se till att alla elever har möjlighet att nå målen i alla ämnen. De mål som finns i kursplanerna måste bli färre och framförallt tydligare. Utifrån dessa kunskapsmål ska sedan skolan styras.

²⁷ Skolverkets utbildningsinspektion (2007)

²⁸ Allians för Sverige (2006)

²⁹ Allians för Sverige (2006) s8

Det talas allt oftare om att det viktigaste inte är att ha kunskaperna utan att veta var man ska leta efter information. Eleverna har också blivit bättre på att samarbeta, söka information och argumentera, enligt Skolverkets utvärderingar. Samtidigt finns stora brister i ämneskunskaperna. Men att hitta information på Internet eller att kunna argumentera, är till liten nytta för en elev som inte har kunskaper nog att värdera vad som är sant och relevant. Det ökade arbetet med processmålen – att exempelvis kunna söka information och argumentera – har skett på bekostnad av kunskapsinnehållet. Det var inte avsikten när målen formulerades i läro- och kursplanerna. Kunskapsmålen måste uppvärderas och förtydligas.³⁰

Skolan ska uppmärksamma alla elever som halkat efter i undervisningen. Därför ska det finnas tre olika kontrollstationer. För att tillgodose sig kunskap krävs det tidigt att eleven behärskar läsning och skrivning. Därför vill Alliansen införa nationella mål samt prov i svenska redan under årskurs tre. Då kan skolan redan tidigt sätta in stödinsatser vid behov. I en individuell studieplan ska eleven, läraren och föräldrarna kunna följa elevens utveckling. Planen ska också presentera det stöd och resurser som skolan har möjlighet att ge eleven, samt det ansvar som eleven, läraren samt föräldrarna har. År fem kommer det sedan att vara obligatoriskt med nationella prov i svenska, engelska och matematik. Kraven på individanpassat stöd för eleven ska också stärkas. År åtta ska det införas nationella prov i flera av de teoretiska ämnena. För att underlätta detta ska det finnas en nationell provbank där det finns utökat materiel som lärarna kan använda sig av för att underlätta bedömningen av eleverna. Även på denna nivå är det skärpta krav på individanpassat stöd.³¹

I en artikel i tidningen Dagensnyheter finner vi ett exempel på hur tidigare kunskapskontroller kan påverka undervisningen och resultaten i skolan. Den pekar på hur både moderater och socialdemokrater i Hanninge kommun ser positivt på ett tidigare införande av kunskapskontroller. Kunskapsnivån på Haningskola har förbättrats avsevärt efter att de har infört kunskapskontroller redan på lågstadiet. På ett år ökade andelen elever som blev godkända i matte från 29 procent till 95,8 procent. Det argumenteras en hel del om skolans betyg och prov, att de inte ger eleverna några kunskaper. Proven prövar kunskaper som inhämtas genom undervisning, och betyg är en bedömning av de kunskaper som inhämtats. De spelar en viktig roll då de påverkar undervisningen genom att de sätter en ambitionsnivå, en standard och tydliggör vad som är målet med undervisningen. Betyg och prov kan även

³⁰ Allians för Sverige (2006) s10

³¹ Allians för Sverige (2006)

påverka lärarens upplägg av undervisningen och ge motiv för utveckling och förändring vilket kan leda till att eleverna lär sig mer.³²

Vi måste dock vara noggranna med vad vi mäter. Vi kan inte enbart mäta det som är lätt att mäta, som ytliga faktakunskaper på bekostnad av sammanhang och djupare förståelse. När vi mäter elevernas resultat så mäter vi egentligen skolans och lärarnas förmåga att ge eleverna de kunskaper som eleverna har rätt till. Då alla elever möter skolan med olika förutsättningar krävs det tydliga uppföljningar av elevernas resultat för att ge rektor ett redskap för att kunna planera och organisera sin skola. Genom resultatet får vi även information om vilket arbetssätt som fungerar bra och som bör spridas inom skolan och till andra skolor. En viktig samhällsuppgift för skolan är att tidigt sätta in insatser för att ge alla barn bästa möjliga start i livet. Våra förutsättningar växer inte bort av sig själva, men de kan åtgärdas genom aktiva insatser från skolan. Alltså vi måste se till att alla barn är med redan från början menar Mossberg, ordförande i barn- och utbildningsnämnden (m), Noord, oppositionsråd (s) och Öhlin, skolchef i Haninge!³³

Ett tidigare kollektivistiskt synsätt med skolstart för alla samtidigt, att alla elever lär sig under lika lång tid och i samma klassrum anser alliansen vara en omöjlighet. Ett sådant förhållningssätt utgår från att alla elever har samma förutsättningar och behov. Därför ska anpassning av skolstart och skolgång öka.

För att uppnå skolans mål krävs det ett stöd och engagemang inte bara från skolan utan även hemifrån. Alla elever ska ha möjlighet att få det stöd som krävs. Det gäller elever med behov av extrastöd för att kunna uppnå de grundläggande målen, men även de elever som strävar mot de högre målen. En individuell utvecklingsplan ska finnas i varje ämne. Den ska innehålla kunskapsläget i varje ämne, behov i undervisningen och dessutom fungera som ett ansvarskontrakt mellan skolan elev och föräldrar. Denna ska följa eleven under hela grundskolan. Skriftliga omdömen från läraren kommer också att införas redan från årskurs ett. För att kunna uppnå dessa krav ska det ställas högre krav på skolan när det gäller resurser både i antal lärare och i undervisningstid. Från och med årskurs sex införs målrelaterade betyg. Betygsstegen ska vara fler och utifrån nationella prov ska kvaliteten och likvärdigheten

³² Mossberg, Martina (2008)

³³ Mossberg, Martina (2008)

säkras. Lärarutbildningen ska ge kunskap i betygssättning utifrån kunskapsmål.³⁴ Betygssystemet som tillämpas i de svenska skolorna levererar inte, anser Ingvar, hjärnforskare vid karolinska institutionen i Stockholm. Problemet är att betygen introduceras för sent, har för få steg, saknar legitimitet i elevernas ögon, stressar och har alltför komplexa betygskriterier. För att kunna ta del av den kvalificerade informationen som betygskriterierna utgör krävs god utbildning och hög motivation. Då kriterierna även skall utformas regionalt har vi inte ens ett betygssystem som strävar efter ett slags rättvisa. Trots det används det för riksintagning till högskola. Ingvar anser att antingen bör man göra om betygen så att de fungerar eller så bör de tas bort.³⁵

2.7 Kritik mot alliansens kunskapssyn

Alliansens nya förslag för att öka fokuseringen av kunskapen i skolan har precis som det nuvarande systemet fått utstå en del kritik. Kritiker pekar på en tillbakagång till en uppfostringsskola. I andra västländer där skolan återgått till en mer centralstyrd har det gett negativa konsekvenser på undervisningen.

2.7.1 Skolans utveckling hämmas

Scherp, lektor i pedagogik vid Karlstads Universitet är bekymrad, och anser att skolpolitiken är på tillbakagång istället för att utvecklas. Förr ansåg staten att skolan skulle utveckla lydiga, tålmodiga och ödmjuka människor, vilket nåddes genom strikt katederundervisning, hård disciplin och utantilläxor. Enligt läroplanen ska skolan idag istället utbilda initiativrika, kreativa och ansvarstagande samhällsmedborgare, som kräver andra erfarenheter och utbyten i mötet med skolan, än vad man fick på 1800-talet. Forskning visar att fokus på betyg och prestationer inte stimulera elevernas nyfikenhet och inre lust att lära.³⁶

2.7.2 Negativa konsekvenser av centralstyrning

Sedan 1980-talets senare hälft har höga krav på bättre resultat i skolan präglat stora delar av västvärlden. Åtgärderna har blivit centralt föreskrivna undervisningsplaner, detaljerade prestationsmål samt gemensamma utvärderingar. Storbritannien är ett exempel där man

³⁴ Allians för Sverige (2006)

³⁵ Ingvar, Martin (2008)

³⁶ Scherp, Hans-Åke (2008)

återgått till en mer centralstyrd skola. Resultatet har blivit höga resultat på tester. Problematiken ligger dock i att skillnaden av studieresultat ökat mellan de olika samhällsskikten. Standardiseringen av skolan har inneburit prioriteringar inom vissa undervisningsområden, främst inom läs- och skrivkunnighet och matematik. Resultatet har blivit en tvingande skola med lärare vars uppgifter inte längre är att fostra samhällsmedborgare. Lärarens uppgift har istället blivit att följa föreskrivna direktiv som matar eleverna med kunskap.

Tvång har ersatt omtänksamhet, föreskrifter har ersatt professionalism och ytliga prestationer har ersatt ett djupgående lärande. Detta är inte vad ett kreativt och civiliserande kunskapssamhälle behöver.³⁷

Enligt Hargreaves har läraren blivit offer för kunskapssamhället. Läraren ska fungera som en katalysator för att skapa en framgångsrik kunskapsekonomi med medborgare som ska förstå ett sådant samhälles olika effekter. Samtidigt blir lärarna ständigt lidande av kunskapsekonomins negativa effekter. Stödet till skolan minskar, skolan tenderar att bli mer detaljstyrd. Samtidigt som lärarens status minskar.³⁸

3. Problemformulering

Den svenska skolan är på väg in i en förändring. En skola med relativt öppna riktlinjer för läraren ska bli en skola med centrala krav på både läraren och eleven. Efter regeringsskiftet 2006 har regeringen konstaterat att alltför många elever inte uppfyller de kunskapsmål som skolan ställer. För att motverka en sådan negativ utveckling presenterar Alliansen en rad centrala förslag som ska ligga till grund för en ny skollag. Alliansens slagord är ”Mer Kunskap” och deras krav går ut på att strama åt den styrning som finns idag genom fler betygssteg redan från årskurs sex, nationella prov tidigare, snävare kunskapsmål, individuell utvecklingsplan, skriftliga omdömen från årskurs ett. Dessa förslag är bara några av de som Alliansen föreslår.³⁹

³⁷ Hargreaves, Andy 2004

³⁸ Hargreaves, Andy 2004

³⁹ Alliansen (2006)

Vi anser det intressant att fråga lärarna vad de tycker om en ökad centralstyrning av skolan. De som arbetar i skolan har en avgörande roll i arbetet om att förändra skolan. I flera västländer har liknande centralstyrda åtgärder gjorts och konsekvenserna visar på en skola som matar eleverna med särskilda kunskaper för att uppnå resultat på nationella prov och liknande tester. Det har utformats en tvingande skola istället för en skola vars uppgift är att skapa goda samhällsmedborgare. Är det mot en sådan kunskapssyn den svenska skolan är på väg? Utifrån denna tanke har vi utformat kommande frågeställningar.

3.1 Frågeställningar

Hur ser den kunskapssyn ut som råder i det svenska skolsystemet?

Vilken kunskapssyn vill lärare i Hässleholms kommun ska praktiseras i skolan?

Hur ser lärarna i Hässleholms kommun på Alliansens förslag till ändringar i skolan?

Anser lärarna i Hässleholms kommun alliansens politik vara på väg att ändra kunskapssynen i skolan?

4. Empiri

4.1 Val av metod och kritiska aspekter

Inom forskning är begreppen kvalitativ och kvantitativ i fokus. De poängterar vilken ansats forskaren valt för sin forskning. Den metod som passar bäst beror på vilken typ av frågor som ställs och vilka svar som förväntas. I den kvalitativa forskningen ställer forskaren frågor som vad, vem och hur, där svaren ofta ges i ord och satser. Medan frågor som hur mycket och hur ofta med svar som ges i uttryckliga tal nås i den kvantitativa forskningen.⁴⁰

Då vi efterfrågar verbala svar ansåg vi att en kvalitativ forskning med semistrukturerade intervjuer var den mest lämpade metoden för vår undersökning. Då denna metod kunde ge oss djupa och utvecklade svar genom sin flexibilitet av formulering och ordning av färdigställda frågor. Fokus ligger på öppna svar där den intervjuade ges möjlighet att utveckla sina synpunkter. Vi hade kunnat använda oss av ännu fler metoder, exempelvis enkäter för att få fler vinklingar och perspektiv på vilken kunskapssyn lärare vill ska råda i skolan. Men då

⁴⁰ Denscombe, Martyn (2000)

resurser för mer tid inte fanns valde vi att fokusera på en metod, vilket i detta fall var just semistrukturerade intervjuer.⁴¹

Svårighet med intervjuer är de personliga kännetecken som vi bär med oss. Som till exempel vårt kön och vår yrkesstatus vilket vi inte kan ändra på. Därför har vi försökt att utforma intervjufrågorna på ett sätt så att det inte blir allt för känsliga eller personliga då detta skulle kunna påverka respondenternas svar och vår undersökning. Vi har valt att inta en neutral och passiv roll som uppmärksamma lyssnare vid intervjuerna eftersom vårt syfte är att få den intervjuade att öppna sig. Respondenterna har även fått chansen att läsa igenom och fundera kring intervjufrågorna några dagar innan själva intervjun ägde rum. Detta för att skapa en så bekväm och tillåtande atmosfär som möjligt, då vi efterfrågar genomtänkta och ärliga svar. Fältanteckningar har valts som redskap vid intervjuerna för att skapa en så avslappnad atmosfär som möjligt för den intervjuade. Därför har vi valt bort ljudupptagning då de lätt kan skapa en konstlad situation där den intervjuade pratar ”för protokollet”. Vi är dock medvetna om att fältanteckningar tyvärr har vissa brister då det som sägs under intervjun alltid kommer att vara en fråga om minne och tolkning. En annan nackdel med intervjuer är att det människor säger att de gör eller föredrar inte alltid behöver återspegla sanningen.⁴²

4.2 Utformning av intervjufrågor

Utformningen av intervjufrågorna grundas på våra forskningsfrågor som formulerats utifrån vårt syfte. Detta handlar om vilken kunskapssyn som råder i dagens skola och vilken kunskapssyn lärarna i Hässleholms kommun skulle vilja se i skolan. Intervjufrågorna bygger till stor del på fem förslag på ändringar i skollagen som Alliansen presentera i sin rapport ”Mer kunskap”. Dessa är följande: fler betygssteg, tidigare betyg, nationella prov i årskurs tre och åtta utöver de som finns idag, snävare kunskapsmål, individuell utvecklingsplan samt skriftliga omdömen redan från årskurs tre. Med vårt fokus på kunskapssyn samt dessa fem förslag som utgångspunkt formulerade vi frågor i en ordning vi ansåg lämplig. Vid intervjun var vi flexibla med frågorna både gällande formulering och ordningsföljd, för att få så djupa och utvecklande svar som möjligt från respondenterna. Vi ansåg det även viktigt att formulera öppna frågor för att respondenterna skulle få ett stort och fritt svarsutrymme.

⁴¹ Denscombe, Martyn (2000)

⁴² Denscombe, Martyn (2000)

För att få en mjukstart på intervjuerna valde vi att börja med informativa frågor för att sedan fördjupa och specificera dessa frågor som sedan slutligen övergick till mjuka och informativa frågor igen. Detta för att skapa ett trivsamt klimat där intervjupersonerna kände sig bekväma och ville ge djupa och utvecklande svar på frågorna.⁴³

4.3 Urval

Sju lärare från olika skolor i Hässleholms kommun deltog i undersökningen. Dessa lärare har alla olika inriktningar och kompetenser. De undervisar även i olika åldrar med en spridning från årskurs ett till gymnasiet. Urvalet gjordes då vi ville ha en bred representation för att få fram lärarens allmänna kunskapssyn. Storleken på urvalet baserades på att få relevant underlag för vårt syfte och att vi var begränsade tidsmässigt. För att underlätta samt begränsa vår studie valde vi att lokalisera undersökningen till en och samma kommun. Valet av Hässleholm föll naturligt då det är vår hemkommun och också där vi haft våra vfu-perioder.

4.4 Genomförande

Vi har båda två varit närvarande vid alla intervjuerna för att få så många perspektiv och synvinklar som möjligt vid analyserande och tolkning av insamlad data. Alla intervjupersoner som deltog i vår undersökning var med av fri vilja och var synnerligen engagerade i ämnet. Vi informerade de tillfrågade personerna om syfte, mål och anonymitet med undersökningen innan de gett sitt medgivande till medverkan i vår studie. Vilket styrker de etiska övervägandena och ökar tillförlitligheten.⁴⁴

Till de sju lärare som medverkade i vår studie skickade vi ett formulär där vi kort presenterade syftet med undersökningen och vilka frågor som intervjun skulle bestå av (bilaga). Detta för att medverkande skulle få en inblick över studiens innehåll och få en chans att förbereda sig innan intervjutillfället.

Vi valde att träffa de medverkande lärarna på deras arbetsrum för att de skulle känna sig hemma och bekväma. Varje intervju tog cirka 30 minuter och efter en vecka hade vi lyckats intervjua alla som valt att delta i vår studie.

⁴³ Denscombe, Martyn (2000)

⁴⁴ Denscombe, Martyn (2000)

4.5 Bearbetning

Efter varje intervju valde vi att tillsammans skriva ner reflektioner och tolkningar från intervjun vi gjort. Detta för att få med oss så mycket värdefull information som möjligt till analys och tolkning.

När alla intervjuer var gjorda gick vi metodiskt och gemensamt igenom varje intervju för sig, för att sedan sammanställa dessa under sex sammanfattanden rubriker. Där vi tagit upp den mest centrala, relevanta och värdefulla informationen för vår studie.⁴⁵

5. Resultat och analys

Här presenterar vi vårt resultat med analys och tolkning av insamlad data. Först följer intervjuberättelser med fingerade namn för att garantera anonymitet,⁴⁶ där vi plockat ut de delar från intervjuerna som vi anser som mest väsentliga för studien. Omfattningen på intervjuberättelserna varierar eftersom vissa medverkande har svarat mer än andra vid intervjutillfällena. Därefter följer en resultatsammanfattning och en resultatdiskussion.

5.1 Intervjuberättelser

Sofie

Sofie har arbetat som lärare i tio år. Hon är utbildad gymnasielärare i ämnena samhällskunskap, psykologi och religion. Idag jobbar hon på gymnasiet och undervisar i samhällskunskap och psykologi men har även arbetat i grundskolans senare år.

Sofie anser att kunskap är att kunna koppla olika ämnen till varandra och se ett sammanhang, där man kan lägga ihop delarna till en helhet. Kunskapssynen som genomsyrar hennes undervisning är holistisk.

⁴⁵ Denscombe, Martyn (2000)

⁴⁶ Denscombe, Martyn (2000)

De rådande styrdokumenterna anser Sofie är alltför otydliga då tolkningsmöjligheterna är alldeles för många. Detta medför problem för en likvärdig bedömning. Sofie vill se tydligare styrdokument där det preciseras mer exakt vad som ska finnas med i de olika ämnena.

Dagens vida kunskapsmålen ser Sofie som en utmaning men hon skulle gärna vilja se att de blev något snävare och tydligare för att underlätta både för henne själv som lärare med även för elevernas skull. Tydligare mål anser Sofie skulle underlätta och kanske även motivera eleverna ännu mer då det får en tydligare bild av vad de ska uppnå för ett visst betyg.

Nationella prov och tidiga omdömen ser Sofie positivt på. Med omdömen får eleverna reda på vilken nivå de befinner sig förhållandevis mot vad som är brukligt för deras ålder och kan förhoppningsvis utvecklas ännu mer tack vare dessa tidiga omdömen. Men betygen tycker Sofie inte behöver ändras till fler steg, utan att de räcker med de steg som finns idag.

Sofie anser att makten ska ligga hos riksdagen och därför är det lämpligt att regeringen avlägger en proposition om hur de vill att skolan ska se ut i framtiden. Riksdagen får sedan ta ställning. Alltså anser Sofie att forumet för att ändra i skollagen ska ske som den gör idag. Remissinstanserna ska väga tungt men självklart måste lärarfacken också ha en röst som väger tungt!

Lära för livet och att kunna se tydliga kopplingar mellan ämnena är den kunskapssyn Sofie önskar se i skolan.

Sara

Sara har jobbat som lärare i fyra år. Hon är utbildad 1-7 lärare i svenska och samhällskunskap. Nu jobbar hon inom Montessoriverksamheten.

Enligt Sara är kunskap något man kan använda sig av i olika situationer, vilken sorts kunskap som praktiseras är beroende på situationen. Att eleverna får en helhetssyn menar Sara är grunden för lärande.

Kunskap ska inte serveras, utan eleven lär genom att fungera som sökmotor. Eleven väljer själv vad den lär sig medan läraren har en handledande roll. Sara poängterar vikten av att

använda sig av konkreta exempel för att underlätta barns lärande. På så sätt blir också kunskapen verklighetsförankrad.

Sara ställer sig positiv till de rådande styrdokumenterna eftersom de har eleven som utgångspunkt. Hon anser de rådande styrdokumenterna också är flexibla vilket hon tycker är bra. Hon tycker det är viktigt med frihet för både lärare och elever.

När det gäller införandet av betyg redan i årskurs sex är Sara kluven. Hon ser en klar fördel med att eleverna tidigare brukar allvar i skolan samtidigt som hon menar att det inte behöver vara så att tidigare betyg är motiverande. Eleverna är möjligen inte mogna för betyg redan i årskurs sex.

Som relativt ny lärare tycker Sara att läraryrket vore lättare med snävare mål. Samtidigt ser hon dagens relativt öppna kunskapsmål som en utmaning som hon tror är bäst i längden för både elever och lärare.

Att införa nationella prov redan i årskurs tre är för tidigt menar Sara. Vid så tidig ålder bör eleverna inte ha sådana krav på sig. Hon tycker självklart det är viktigt att fånga upp var eleverna ligger kunskapsmässigt, men som lärare tycker hon att man bör ha den kollen.

Sara liknar alliansens förslag med individuell studieplan och skriftliga omdömen vid dagens IUP (individuell utvecklingsplan). Hon ser fördelarna med dokumenterad uppföljning men menar dock att dagens IUP är utformad på ett sätt som ger mycket arbete för lite resultat. Målen som skrivs här kan vara en väldigt liten del som långt ifrån beskriver helheten i elevernas kunskaper. Skriftliga omdömen som följer med undder skoltiden tror hon också kan vara ett hinder för att elevernas kommande lärare dömer redan på förhand.

I en ideal kunskapssyn menar Sara att eleven är utgångspunkten.

Anders

Anders är utbildad 1-7 lärare i samhällskunskap samt utbildad fritidspedagog. Han jobbar just nu med elever från femte till nionde klass. Han har varit verksam inom läraryrket i 3 år.

Anders beskriver kunskap som något man har användning av i det verkliga livet. Han ger ett exempel och menar att lära sig Amerikas geografi är inget eleven har nytta av för stunden. Det

är först när eleven är där eller i andra sammanhang kan relatera kunskapen till situationen som eleven har kunskapen.

Eftersom Anders jobbar med mindre studiemotiverade elever tycker han det är viktigt att han som lärare ständigt utgår från eleven. Det är viktigt att eleven förstår nyttan med kunskapen. Därför motiverar Anders sin undervisning med att använda sig av enkla exempel som eleverna kan relatera till. Han märker att eleverna lär sig när de ser ett samband mellan det han förmedlar och det de tycker är intressant.

Styrdokumentet ser Anders som vida och inte särskilt styrande. Det finns utrymme för väldigt olika tolkningar vilket han ser både fördelar och nackdelar med. Alla är olika och därför anser han att ett stort utrymme skapar många idéer medan det också kan bli idéer som kanske inte alltid är bra. Anders hade önskat att styrdokumentet stramades åt, men inte för mycket då han inte vill att undervisningen ska bli alltför styrd.

Något som Anders tycker borde utvecklas i styrdokumentet är lärarens uppgift gällande den sociala biten i skolan. Som det ser ut idag står det endast väldigt kort i styrdokumentet gällande lärarens sociala uppdrag. Anders menar att när skolan ser ut som den gör är det viktigt att styrdokumentet blir vägledande för även lärarens sociala uppdrag i skolan.

Anders tycker att betyg från årskurs sex låter som en bra idé. Han hade gärna sett betyg redan i tidigare årskurser, inte i alla ämnen men inom matematik, engelska och svenska. Det är mycket vanligt att eleverna på skolan säger att de inte bryr sig om skolarbetet eftersom de ändå inte får betyg. Idag finns bara IUP:n som en måttstock för eleverna innan årskurs åtta. Anders tycker den begränsar för mycket istället för att vara en verklig måttstock över hur eleven verkligen ligger till. I IUP:n handlar det mycket om att lyfta fram elevens positiva resultat. Ett betyg är svart på vitt och visar alla parter hur eleven verkligen ligger till. Med betygen har eleven ständigt något att sträva efter och Anders tror på så sätt det blir lättare före eleverna att nå sina mål. En negativ aspekt med betygen som Anders poängterar är att det är stressande. Tidigare betyg ger också mer stressade elever längre ner i åldrarna.

Alliansens förslag om tydligare kunskapsmål menar Anders skulle underlätta arbetet för lärarna. Som det ser ut idag har varje skola lagt ner ofantligt mycket tid på att skapa sina egna kunskapsmål. Kunskapsmålen skiljer sig också väldigt mycket från skola till skola. I en

globaliserad värld där folk rör väldigt mycket på sig tror Anders att gemensamma och centrala kunskapsmål skulle vara något att sträva efter.

”Om vi skapar tydliga kunskapsmål och betygssystem, Vad är då nationella proven till för?”
Som Anders ser det är de nationella proven främst en måttstock som finns för att andra än eleven ska mäta dens kunskap. Med tydliga kunskapsmål och betyg ser Anders inte varför dessa prov ska vara nödvändiga.

Anders ser ljusare på skolans framtid tack vare Alliansens förslag. Han uttrycker stark tro på en skola med gemensamma mål. Idag är styrdokument och kursplaner luddiga, som lärare är det svårt att veta vad som ska läras ut och vad som krävs av eleven. Han tror dessutom att ledning, lärare, föräldrar samt elever får mer koll på sin skolsituation. Även om IUP:n finns idag så tror Anders att den behöver omarbetas lite för att verkligen göra nytta. Negativt med regeringens nya förslag skulle enligt Anders vara att det krävs ännu mer arbete av lärarna.

Att regeringen är rätt forum för ändringar i skolan förhåller Anders sig kritiskt till. Han hoppas på att de beslut som fattas är grundade på vad lärare tycker och väl genomarbetade tillsammans med Skolverket. Dessutom tycker Anders att beslutsgången måste vara mer effektiv för att det ska kunna ske en utveckling i skolan.

En ideal kunskapssyn enligt Anders är att teori varvas med praktik. ”Få känna på värme för att förstå värme” På grund av bristande resurser i skolan är det inte alltid möjligt att verklighetsförankra undervisningen.

Lena

Lena är utbildad specialpedagog och har arbetat med specialpedagogik i tjugo år. Idag arbetar hon med elever i grundskolan från årskurs sex till nio.

Kunskap för Lena är förståelse som vinnas genom utvecklande och stimulerande miljöer. Där relationen mellan elev, lärare, personal och föräldrar formar basen för elevens lärande. Det är i relationen eleverna har till sina lärare och kamrater hon lär.

Delaktighet i lärande situationer med fokus på förståelse genomsyrar hennes undervisning där dialogen lärare och elev är prioriterad.

Kunskapsmålen ser Lena mestadels positivt på. Då det är en oerhörd rymd i dagens mål kan man som lärare praktisera de undervisningsmetoder som man själv önskar. Det som är negativt med dagens mål är att de just är väldigt vida vilket gör det svårt för både Lena som lärare och för elever att veta exakt vad det är som är fokus eller ska uppnås i kursen eller i ämnet.

Det som Lena saknar i styrdokumentet är klara och tydliga mål för vad eleverna ska kunna och uppnå. En ökad insyn med offentligt redovisade mål är något Lena skulle vilja se.

Tidig upptäckt om hur eleven fungerar och klarar sig i skolan anser Lena är a och o då tidiga insatser kan vara avgörande för elevens självkänsla. Betyg är absolut en viktig del av elevens lärande men kanske först borde införas vid årskurs fem.

Känsla av sammanhang anser Lena är den ideala kunskapssynen.

Martin

Martin är utbildad 1-7 lärare i Matematik och Naturvetenskap. Han jobbar just nu som lärare i dessa ämnen samt musik i årskurserna tre till fem.

Kunskap för Martin bygger på erfarenheter som utvecklas för att bland annat kunna skilja på rätt och fel.

Genom en varierad undervisning tror han att det är lättare att stimulera eleverna. Därför tror han på en så varierad undervisning som möjligt. Variationen är också bra för att fånga alla elever. Barn lär olika och genom att testa olika undervisnings- och inlärningsmetoder ser läraren vilken metod som passar den enskilda eleven bäst. Det finns de som exempelvis läser sig till kunskap, lyssnar eller vill lösa problem. Därför tror Martin att det är viktigt med individuellt arbete, särskilt i de lägre årskurserna då inlärningsprocessen är så stor.

Martin tycker styrdokumentet i den form de är ger möjlighet till tolkning. Utifrån den kunskapssyn han har där elever lär på olika sätt tycker han styrdokumentens utformning ger möjligheter till sådan undervisning. Det finns alltid ett sätt att fånga alla eleven i teorin, men i praktiken är detta inte alltid möjligt på grund av bristande resurser.

Betyg med fler betygssteg tycker Martin låter som en bra idé, dagens betyg är inte rättvisa gentemot eleverna. Betyg från årskurs sex är Martin helt emot. Barnen måste få vara barn så länge som möjligt. Skolan ska vara rolig. Eleven ska inte behöva hänga upp dig på betyg i sexan.

När det gäller snävare kunskapsmål pekar Martin på både positiva och negativa aspekter. Det kan ju underlätta mycket för lärarna då de slipper tolka luddiga mål och dessutom kan ju läromedelstillverkarna precisera sina böcker och lärarhandledningar ytterligare så att läraren slipper planera lika mycket. ”Det kan också kväva läraren då han inte får tänka själv vilket är bra för den late ... vi kanske inte behöver utbilda fler lärare då för en lärarhandledning kan ju alla följa!”

Fler nationella prov, redan i tredje klass samt i fler ämnen är Martin helt emot. Det tar glädjen ur läraryrket. Dels med mer pappersjobb och dels blir du mer styrd.

Individuellstudieplan för varje elev är bra, men det är inget nytt menar Martin. All denna dokumentering gör dessutom att läraren måste ta tid från sin planering från sin tid med barnen, den enda tid som egentligen är av betydelse. Det administrativa arbetet gör att han/hon inte längre kan vara den bästa läraren poängterar Martin. Samma sak gäller de skriftliga omdömena.

Martin tycker inte att regeringen har den rätta insynen och förståelsen för att ändra skolan. ”De har ingen aning om hur det är att vara lärare verkar det som, för om de hade haft det hade de inte lagt allt arbete på lärarna som de får idag.” Om vi får styrning uppifrån så kan det ligga mer på kommunal nivå som det gör idag menar Martin. Skolan ska hålla sig ajour och han tror att skolan blir mer personlig om inte staten blandar sig i för mycket.

Ideal kunskapssynen enligt Martin är att det finns tillräckliga resurser för att eleverna får lära på det sätt som passar dem bäst.

Peter

Peter är utbildad fritidspedagog. Han har 15 årig erfarenhet inom yrket och jobbar även i skolan med årskurserna f-6.

Peter ser kunskap som färdigheter och erfarenheter man bär med sig genom livet. Har man tagit åt sig kunskapen har man lärt sig något och kan sedan praktisera det i praktiken samt redogöra för kunskapen i teorin.

Peter jobbar mycket praktiskt i skolan, men även i teoretiska ämnen tror han att det är viktigt med både teori och praktik. Kombinationen passar de flesta eleverna.

Enligt Peter är dagens styrdokument väldigt vida, vilket han kan se både för- och nackdelar med. Den bästa lösningen vore att de blev lite klarare utan att de blir alltför resultatstyrda menar han. Om man utgår från Peters syn på kunskap så gillar han styrdokumentet. De ger bra utrymme för att varva teori med praktik.

Förslaget att införa betyg redan från årskurs sex gillar Peter inte alls. Barn måste få vara barn. Men det måste ske hårdare kontroller samt sättas in resurser i yngre år så att man upptäcker elever med problem i tidig ålder. De som har problem blir inte hjälpta direkt av betygen utan det är resurserna vilka måste sättas in i tid som är det viktiga.

Tanken om att göra kunskapsmålen snävare är god men håller inte eftersom barn och ungdomar är så olika. Resultatet kommer att bli att ännu fler elever inte når målen. Vad ska då göras med alla de elever som inte når målen.

Är syftet med de nationella proven att upptäcka elevernas kunskapsnivåer är det en bra grej, grunden är det viktiga den röda tråden genom skolan är jätteviktig enligt Peter. Det är viktigt att resurser sätts in så snabbt som möjligt. Att läsa och skriva är grunden för hela undervisningen. Peter ställer sig frågan hur man motiverar en elev att studera vidare om dem varken kan läsa eller skriva.

Att ha individuella studieplaner för varje elev tycker Peter är bra. Men det krävs betydligt mer resurser för att det ska fungera. Alla de ändringar som regeringen vill införa kräver mer resurser till skolan. Att exempelvis dokumentera och göra individuella studieplaner tar oerhörd tid. Som skolan ser ut idag så finns inte den tiden. Det är ändå viktigt att något händer för alla måste med på tåget. Är eleverna inte med från början får de väldigt svårt i livet sedan tror Peter. Problemen måste upptäckas tidigt för att kunna lösas, om det inte görs tappar eleverna helt intresset för skolan.

Att ändra i skolan menar Peter borde ligga på marktjänsten, bilda lokala utvecklingsgrupper som stegvis går uppåt. För detta krävs det driftigt folk. Lärarna, rektorer samt vanlig skolpersonal ska ha mest att säga till om. Förändringar bör ske etappvis. Återigen handlar det om ekonomin och resurserna. Läraren får mer på sina axlar.

Peter tror på att redan i yngre åldrar ge alla elever samma förutsättningar att lyckas. Här måste skolan ta sitt ansvar och det går inte med de knappa resurser som finns idag. Detta är en förutsättning för att skapa en ideal kunskapssyn. Det ska vara roligt för eleverna att lära.

Karin

Karin är utbildad högstadie- och gymnasielärare i Kemi och Biologi. Hon är verksam på gymnasiet men har tidigare även jobbat på högstadiet. Karin har arbetat som lärare i 2 år.

För Karin är kunskap när det man lärt sig kan användas. Det gäller att ha förstått kunskapen för att den ska kunna praktiseras. Förståelse är något som genomsyrar Karins undervisning. Eleverna måste förstå alla komponenter för att sedan kunna förstå helheten.

För att lära ut kunskap använder sig Karin av varierade metoder i sin undervisning. Hon menar att det måste vara roligt för eleverna samt att elever lär olika. Därför förespråkar hon en varierad undervisning. Karin är biologi- och kemi lärare och i dessa ämnen använder hon sig mycket av laborationer vilket hon tycker är en väldigt bra metod för att eleverna ska förstå.

Karin tycker styrdokumentet är väldigt luddiga, när eleverna får betyg så är de också väldigt noga med att ta reda på precis vad de måste kunna. Med dagens styrdokument och kursplaner är det mycket svårt att sätta upp kriterier som eleverna ser som konkreta. I övrigt tycker hon att styrdokumentet stämmer bra överens med hennes kunskapssyn.

Karin tror att det är bra med fler betygssteg. Som det ser ut idag så använder hon sig av plus och minus ända tills betygen ska sättas. Att bara ha tre betygssteg försvårar betygssättningen tycker Karin. Det känns inte rättvist att någon som nästan nått upp till VG får samma betyg som någon som precis klarat G. Enligt Karin bör betyg inte sättas tidigare än vad de gör. Hon anser inte att det är bra att eleverna får den pressen på sig för tidigt.

Med snävare kunskapsmål tror Karin vilket vi var inne på tidigare att det blir lättare för eleverna att förstå vad som krävs av dem.

När det gäller nationella prov, tror Karin att det är bra att sätta in dem tidigare särskilt i matte och svenska. När eleverna kommer upp på högstadiet och gymnasiet utan grundliga kunskaper i dessa ämnen stannar de i sin utveckling. De har inte en chans att tillgodose sig undervisningen på denna nivå.

Karin tror visst att regeringen är rätt forum för att ändra i skolan, men det måste finnas ordentliga belägg för att kunna genomföra ändringar.

En ideal kunskapssyn enligt Karin är att detaljkunskaper och helhetssyn går hand i hand. Man ska inte heller vara rädd för att lära ut till eleverna men det är viktigt att eleverna själva också får bilda sig egna kunskaper.

5.2 Resultatsammanfattning

Kunskapsbegreppet

De olika lärarna beskriver kunskap på olika sätt men är ändå eniga om att kunskap är något som bygger på erfarenheter och förståelse. När eleven kan använda kunskapen menar de flesta av lärarna att eleven förstått och därmed lärt sig något. Kunskap är något som ska kunna relateras till det verkliga livet menar Anders. Sofie och Sara förklarar också begreppet kunskap som holistiskt, där det gäller att de olika delarna bildar en helhet.

Allmän kunskapssyn

De olika lärarnas kunskapssyner är relativt lika varandra. Det mest självklara är att arbeta med eleven som den ständiga utgångspunkten. Det gäller för läraren att anpassa sin undervisning så att alla elever har möjlighet att hitta sitt sätt att lära. Det finns en genomgående tro på att eleven lär lättare när de finner något intressant. Därför anser lärarna det viktigt med variation i sin undervisning. Teori blandat med praktik genomsyrar skolan från start upp till gymnasienivå. Att relatera till verkligheten genom exempel och praktiska övningar gör det lättare för eleverna att ta till sig kunskapen. Lena nämner också att relationer är viktiga för lärandet. Som lärare är det viktigt att bygga upp en bra relation till sina elever vilket skapar

bra förutsättningar för lärande. Flera av lärarna tycker också det är viktigt med en varierad undervisning just för att stimulera eleverna och inte tråka ut dem. Anders som jobbar med väldigt skoltrötta elever poängterar därför vikten av att eleverna förstår meningen med lärandet, varför just en specifik kunskap är viktig. Sara som jobbar på montessoriskola och Martin som jobbar med de yngre barnen betonar vikten av att eleverna arbetar mycket individuellt i skolan, särskilt i lägre ålder menar Martin. Inom Montessori läggs det mycket fokus på elevens individuella utveckling och att eleven lär genom att själv söka kunskap. Martin betonar det individuella lärandet mest för att varje elev ska jobba med den metod som funkar bäst för just eleven som är unik.

Styrdokument

När vi intervjuade lärarna angående de rådande styrdokumenterna var begreppet "luddiga" ständigt förekommande. Alla svarande använde detta begrepp. De beskrev också styrdokumenterna som stora, vida, otydliga och som ger möjlighet till tolkning. Viktigt att poängtera dock är att flera av lärarna tycker styrdokumenterna stämmer överens med deras kunskapssyn. Styrdokumenterna utgår från eleven vilket de tycker är viktigt. Därför ger styrdokumenterna utrymme till ett förhållningssätt och undervisningsmetoder som inte lämnar någon utanför. Med de rådande styrdokumenterna kan läraren hitta undervisningsmetoder som är anpassade till varje enskild individ.

Alliansens förslag på ändringar i skolan

- Fler betygssteg: När det gäller betygsstegen är det främst de lärare som arbetar med äldre elever som svarar. Karin och Sofie vilka arbetat på högstadiet men som nu arbetar på gymnasiet har helt olika synsätt på betygsstegen. Sofie tycker dagens system med godkänt, väl godkänt samt mycket väl godkänt fungerar bra. Karin vill däremot ha fler steg. Som det ser ut idag lägger hon till plus och minus mellan de olika betygsstegen på prov och när hon pratar betyg med eleverna. Därför tycker hon Alliansens förslag verkar bra. Fast inte Martin betygsätter sina elever anser även han att det borde finnas fler betygssteg. Han anser inte de få steg som finns idag är tillräckliga för en rättvis bedömning. Skillnaden mellan att precis klara godkänd och att hamna just under väl godkänd är väldigt stor menar han.
- Införandet av tidigare betyg: Betyg är en viktig del av elevers lärande, eleverna har ständigt något att sträva efter och når lättare sina mål enligt flera av lärarna. Samtidigt

ser lärarna betygen som ett stressande moment för eleven. Eleverna är kanske inte mogna för betyg i tidigare ålder än i åttonde klass. Tre av lärarna tycker det är viktigt att barn får vara barn.

- Snävare kunskapsmål: Flera av lärarna tror det hade underlättat med snävare mål både för elever och för lärare. Tydligare mål gör det lättare för läraren att redogöra för eleverna vad de behöver kunna menar Karin. Samtidigt ser lärarna dagens kunskapsmål som en utmaning och kanske det som är bäst i längden. Peter tror också att snävare mås skulle innebära fler elever som inte uppnår målen.
- Nationella prov: När det gäller nationella prov är det delade meningar gällande deras vara samt icke-vara. Det vi tycker är viktigt att lyfta fram från intervjuerna är att lärarna betonar vikten av att upptäcka var eleven befinner sig kunskapsmässigt. Att inte kunna läsa, skriva och räkna efter de första tre skolåren följer i flera fall elevens vidare kunskapsutveckling genom skolan menar Peter. Är syftet med nationella prov att följa elevens kunskapsutveckling kan han stå bakom alliansens förslag. Sara anser dock att man som lärare bör ha koll på var eleverna ligger kunskapsmässigt och därför inte behöver nationella prov.
- Individuell studieplan samt skriftliga omdömen: Lärarna är positivt inställda till dessa två. Främst på grund av möjligheterna att upptäcka samt följa elevens utveckling. Dess baksida vilket flera av lärarna poängterar är tidsbristen. Det krävs enormt mycket arbete för att utforma individuella studieplaner. En baksida med skriftliga omdömen som följer eleven genom hela dens skoltid, kan vara att kommande lärare dömer den blivande eleven redan på förhand menar Anders.

Sammanfattningsvis är lärarna överens om att det redan idag finns ont om tid och resurser i skolan. Att införa Alliansens ändringar skulle innebära att mer arbete läggs på läraren. För att dessa ändringar ska kunna genomföras krävs det betydligt mycket mer resurser till skolan än vad det finns idag.

Forum för att utveckla skolan

Det är lärarna som vet bäst hur skolan fungerar. Om regeringen tar hänsyn till lärarnas ställningstagande är de flesta av lärarna överens om att regeringen kan vara ett forum för utveckling av skolan. En del av lärarna tycker också att mer bestämmanderätt borde ligga närmre lärarna exempelvis på kommunal nivå eller att varje skola får sätta upp egna riktlinjer.

Den ideala kunskapssynen

En ideal kunskapssyn för lärarna är att kunna se tydliga kopplingar mellan de olika ämnena där detaljkunskap och helhetssyn går hand i hand. Att lära för livet, uppleva känsla av sammanhang samt att fokus ska ligga på eleven tycker lärarna är viktiga komponenter i en ideal kunskapssyn.

5.3 Resultatdiskussion

Den kunskapssyn som lärarna utgår ifrån bygger på erfarenhet och förståelse. Det är viktigt att kunskap kan verklighetsrelateras och att detaljerna bildar en helhet. För lärarna är det också självklart att eleven är utgångspunkten i undervisningen. Därför är det viktigt att hitta undervisningsmetoder som passar alla elever. För att finna dessa metoder krävs variation, vilket också gör det roligt att lära. Både praktiska och teoretiska inslag är viktiga moment i undervisningen för att eleverna ska få förståelse och kunna relatera till olika sammanhang.

Denna kunskapssyn är också de lärarna vill ska råda i skolan. Även om lärarna tycker styrdokumentet är vida och ”luddiga” tror de ändå att dess utformning är bäst i längden. Lärarnas största begränsning är bristande resurser som tid, pengar och brist på lärare. Därför anser de Alliansens ändringar i skolpolitiken svåra att genomföra om de inte är beredda att ge skolan de resurser som skulle behövas. I övrigt har lärarna lite olika syn på Alliansens förslag. Sammanfattningsvis är lärarna överens med Alliansen om att det är viktigt att fånga upp var eleven ligger kunskapsmässigt. Att inte följa med i undervisningen redan i tidig ålder får konsekvenser för eleven under hela skoltiden. Däremot är kanske inte betyg i tidigare ålder samt fler nationella prov de bästa lösningarna på problemet menar lärarna. Dessa förslag skulle ge mer stressade elever och då brister kunskapssynen om att utgå från eleverna. Lärarna tror att eleverna mår bra av att vara barn så länge de kan. Att regeringen ändrar i skolans värld kan vara bra, men det är viktigt att lärarna verkligen får chansen att säga sitt.

6. Diskussion

Vi presenterar först en diskussion av resultat kopplat till forskningsfrågorna. Därefter diskuteras studiens tillförlitlighet och val av metod och slutligen tankar och reflektioner kring studien och fortsatt forskning.

6.1 Slutdiskussion

6.1.1 Kunskapssyn

År 1991 skedde förändringar i skollagen vilka innebar ett slut på den detaljstyrda skolan. Det nuvarande systemet grundar sig på mål- och resultatstyrning. En grundläggande förutsättning är att elever, lärare, föräldrar, skolledare och förvaltningspersonal känner till målen. Huvudsyftet är att alla ska uppnå de mål som sätts upp inom skolan. Skolans tidigare uppgift som låg i att lära elever fakta och färdigheter har utvecklats till att idag även innefatta förståelse och förtrogenhet vilket Carlgren och Marton anser ska resultera i att eleverna ska förstå sammanhanget. Dessa tankar kan liknas vid Englunds utbildningsfilosofier. Enligt dessa byggde skolan tidigare på Essentialism och Perennialism där vikten av det vetenskapliga var kärnan i undervisningen. Fokus låg därmed på teori medan dagens skola utvecklats till att luta åt utbildningsfilosofier där eleven är fokus i undervisningen och där lärarens uppgift är att utgå från elevens förutsättningar och intressen. Vilket är grunden i de progressivistiska och rekonstruktivistiska utbildningsfilosofierna. Enligt dessa båda präglas undervisningen av problemlösning, samarbete samt att vara en grund för att fostra samhällets medborgare. Elevernas skapande av kunskap har blivit ett nytt fokus i undervisningen. Resultatet av vår empiriska undersökning visar på att lärarens bild av kunskap stämmer överens med både Carlgren och Martons tankar samt Englunds beskrivningar av progressivismen och rekonstruktivismen. Alla lärare från undersökningen betonar vikten av att ständigt utgå från eleven. De menar att lärarens uppgift är att anpassa sin undervisning så att alla elever har möjlighet att lära. Lärare menar att kunskap är något som ska kunna relateras till verkligheten. Det är därför viktigt att kunskapen är elevens förhållande till världen, vilket mynnar ut i en förståelse av sammanhanget menar Carlgren och Marton vilket några av lärarna också håller med om. Progressivismen lyfter också fram vikten av att eleverna arbetar tillsammans i skolan. Något som vår undersökning också pekade på vikten av. En av lärarna poängterade att goda relationer skapar goda förutsättningar för lärande. Alla lärare var inte lika positiva till samarbete. De betonade snarare det individuella lärandet och då särskilt bland de yngre barnen. De menade att den individuella utvecklingen är viktig för att varje elev ska finna egna metoder att lära. Montessoripedagogiken vilken verkligen fokuserar på den individuella utvecklingen betonar också vikten i att eleverna själva får fungera som sökmotorer.

Skolan bygger på olika överordnade styrdokument vilka ligger till grund för utformning av läroplaner och kursplaner som i sin tur bygger upp ramarna för hur lärarens kunskapssyn utformas. Därför ansåg vi det viktigt att i vår empiriska studie fråga lärarna hur de ser på de rådande styrdokumenten. I resultatet fick vi fram att alla lärarna ser styrdokumenten som luddiga då de ses som vida och otydliga. De ger också möjlighet till egna tolkningar vilket de uppfattade som positivt. Det gör det lättare att anpassa undervisningsmetoderna utifrån de kunskapssyner de representerar. Det som lärarna istället anser hämma deras strävan mot att praktisera en ideal kunskapssyn i skolan är de bristande resurserna. I övrigt praktiserar lärarna det de anser vara den ideala kunskapssynen. Sammanfattningsvis utgår den ideala kunskapssynen från att eleven ständigt är i fokus, vikten av att lära för livet och att kunna förstå sammanhang.

6.1.2 Röster gällande Alliansens förslag till förändringar i skolan

Sedan skolan ändrats från att vara detaljstyrd i början på 90-talet till att bli mål- och resultatstyrd har skolan fått ta emot en hel del kritik. Tanken om att kunskap förnyas i takt med att samhället och att människan ständigt utvecklas i samspel med andra människor, präglar det sociokulturella perspektivet som kommit att bli rådande i skolan. Dessa tankar anses ha en positiv klang. Liljeqvist är en av dem som dock menar att det krävs en gemensam tolkning för att uppnå de utbildningspolitiska dokumenten. Att tolka ett begrepp som exempelvis demokrati menar han är en svår uppgift för läraren. Martin Ingvar kritiserar även han dagens skola. Han menar att de metoder som används vid inläring saknar vetenskaplig förankring i förhållande till den kunskap som finns om hjärnan. Han säger också att svenska elever inte längre är i topp vid internationella kunskapsmässiga jämförelser och för att ändra på detta krävs det enligt honom stora förändringar i skolan. Den rapport vilken Skolverket arbetade med mellan 2003 till 2006 pekar även den på brister inom skolan vilka måste förbättras. 2006 skedde ett regeringskifte i Sverige och Alliansen kom till makten. Uppgiften hamnade nu på dem att försöka förbättra skolan. För att göra detta har de arbetat fram en rapport vilken ska resultera i en bättre skola med huvudsyfte att öka elevernas kunskaper. Därför ansåg vi det intressant att fråga lärarna vad de anser om de förändringar vilka alliansen föreslår.

Alliansen har arbetat fram ett förslag som innefattar fler betygssteg än vad som finns idag. Enligt vår undersökning råder det delade meningar gällande om detta är ett bra eller mindre

bra förslag. Samtidigt som dagens betygssteg anses fungera bra finns det de lärare som redan idag lägger till fler betygssteg i sin undervisning innan betygen sätts. De lärare som är kritiska till dagens betyg menar att de inte ger en rättvis bedömning, just på grund av att betygsstegen är för få. Det är enorm skillnad i att precis klara godkänt och att vara nära väl godkänt. Martin Ingvar är kritisk och menar även att betygssystemet är orättvist, det ligger trots allt till grund för vidare studier. Därför anser han att betygen bör göras om eller i annat fall tas bort. Han menar också att betygen introduceras för sent. Vår undersökning visade däremot att flera av lärarna är överens om att betyg inte bör introduceras tidigare än vad de gör idag. De menar att barn ska få barn och de vill heller inte se stressade barn lägga ner i åldrarna. På Haningskolan har det däremot införts kunskapskontroller redan på lågstadiet som kan liknas vid betyg. Lärarna på Haningskolan ser positivt på försöken då kunskapskontrollerna sätter en ambitionsnivå på undervisningen samt tydliggör dess mål. Detta har visat sig ge resultat genom bättre studieresultat.

Alliansen vill också göra kunskapsmålen tydliga och färre. De svarande i vår undersökning tror att tydlighet hade underlättat lärarnas arbete. Samtidigt tror lärarna att dagens utformning av kunskapsmålen står sig bäst i längden. En av lärarna poängterar också att snävare mål kan innebära fler elever som inte uppnår målen.

Enligt Alliansen och lärarna är det viktigt att kunna läsa och skriva för att kunna tillgodose sig kunskap. Därför är det viktigt att uppmärksamma var eleverna befinner sig kunskapsmässigt. För att kolla av detta vill Alliansen införa nationella prov tidigare samt i fler ämnen. Genom vår undersökning fick vi fram att det råder delade meningar gällande nationella provens existens. Viktigast att lyfta fram i den frågan är att lärarna håller med Alliansen om att läsa och skriva är grundläggande för att eleverna ska kunna tillgodose sig kunskaper. Att kontrollera dessa färdigheter genom nationella prov är kanske inte den rätta lösningen menar lärarna i undersökningen.

För att uppnå skolans mål anser Alliansen att det inte bara krävs engagemang av skolan utan även av omgivningen. Eleven ska ha möjlighet till det stöd som krävs. Därför ska det finnas en individuell utvecklingsplan i varje ämne. Denna ska fungera som ett kontrakt mellan skola, elev och föräldrar. Den ska också följa med eleven som en journal genom hela grundskolan. Dessutom ska skriftliga omdömen införas redan från årskurs ett. I Hässleholms kommun där vår studie genomförts använder lärarna sig redan av individuell studieplan samt skriftliga

omdömen. Lärarna i undersökningen ser positivt på att upptäcka eleverna och följa deras utveckling. De menar dock att sådant arbetete är väldigt tidskrävande. För att detta system ska fungera bra krävs det emr resurser till skolan. Alliansen håller med om att det krävs mer resurser till skolan för att detta ska fungera bättre.

6.1.3 Oklart om alliansens förslag ändrar kunskapssynen i skolan

De förslag alliansen vill genomföra för att öka kunskapen har även dem fått utstå en del kritik. Scherp menar att förslagen är strikta och inte direkt ger utrymme till att utbilda samhällsmedborgare. Precis som lärarna i vår undersökning fokuserar han vikten av elevernas nyfikenhet samt lust att lära. Hearn greaves pekar på att det sedan 1980-talets slut ställts krav på den västerländska skolan för att uppnå bättre studieresultat. För att förbättra resultaten har flera länder, bland annat Storbritannien återgått till en mer centralstyrd skola. Detta menar även Hearn greaves gått mot en riktning där skolan inte längre fostrar samhällsmedborgare utan istället matar eleverna med kunskap.

Utifrån vår studie är det svårt för oss att besvara frågan gällande om Alliansen är på väg mot en liknande riktning. Genom vår empiriska studie har vi kommit fram till att styrdokumentet ligger till grund för den kunskapssyn vilken råder i den svenska skolan idag. Lärarna vi intervjuat menar att det är just styrdokumentet som ger möjlighet att använda sig av de kunskapssyner de själva förespråkar. Eftersom vi i dagsläget inte vet exakt hur Alliansen tänkt ändra i de utbildningspolitiska dokumenten blir det omöjligt att besvara frågan gällande om Alliansens politik är på väg att ändra kunskapssynen i skolan? Det enda vi vet är att de vill göra kunskapsmålen tydligare och färre. Därmed är det oklart om Alliansens försök till en mer centralstyrd skola kommer leda till att lärarnas kunskapssyn kommer förändras. Det finns förslag i ”Mer kunskap” rapporten som förstärker den kunskapssyn vilken redan råder i skolan. Vi ser det därför inte som att Alliansens skolpolitik har som syfte att ändra kunskapssynen i skolan.

6.2 Metoddiskussion

I inledningen av studien funderade vi över vilka svarande vi ville ha till vår undersökning. Det område vi belyser är intressant utifrån flera perspektiv. Vi funderade över om vi ville studera kunskapssynen ur lärares, elevers eller politikernas perspektiv. Vi valde att belysa lärarens

synsätt eftersom vi anser att läraren är en viktig del av processen samt att de ofta lämnas utanför debatten gällande förändringarna i skolan.

Nästa fråga vi behandlade var hur vi skulle gå tillväga för att ta reda på den information som kunde besvara våra frågeställningar. Vi var överens om att vi ville ha en övergripande bild men samtidigt djupgående svar för att på bästa sätt finna svar på våra frågeställningar. Vi bortsåg därför från en kvantitativ metod med exempelvis enkäter då vi anser det svårt att få fram djupgående svar från respondenterna på så sätt. Valet blev därför en kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer. Då kunde vi både vara djupgående samtidigt som vi genom att välja flera respondenter vilka representerade olika områden fick en mer översiktlig bild.

Eftersom att tiden för uppsatsen var begränsad valde vi att lokalisera vår undersökning. Resultatet blir då om vi inom detta område kan utlösa något mönster. Däremot kan vi inte generalisera resultatet och mena att det ser ut så i hela landet. Inre och yttre faktorer inom kommunen kan leda till att skolorna inom samma kommun har en viss kunskapssyn.

Vi är nöjda med att vi valde att göra undersökningen övergripande trots att vi valde en kvalitativ metod. Intervjuerna med de olika lärarna som var verksamma inom olika områden gav oss en betydligt större helhetsbild över skolverksamheten. De problem som uppstår i de tidiga åren får konsekvenser senare i skolgången och det var därför intressant att följa de olika lärarnas synsätt på denna gång. Med de semistrukturerade intervjuerna tror vi att svaren på bästa sätt ger utrymme för vad respondenterna verkligen tycker. Vi tyckte också det var viktigt att ge respondenterna frågorna innan intervjun, vilket vi tror var bra eftersom flera av respondenterna tyckte frågorna var svåra och de sa att det verkligen fått fundera för att få fram svar. Alla respondenterna hade skrivit stödord som de använde sig av vid intervjun och det medförde att intervjuerna flöt på bra. Vårt val av metod är vi nöjda med och vi tycker vi fick fram användbara fakta för vår studie. För att öka validiteten i undersökningen kunde vi ha gjort både enkäter och semistrukturerade intervjuer. Om vi hade gjort enkäter hade den övergripande bilden blivit mer tillförlitlig då det finns många lärare med olika åsikter. Det är svårt att förlita sig på en lärare som representant för en viss grupp av lärare vilket minskar reabiliteten i uppsatsen. Vi kunde även valt att belysa antingen politikernas eller elevernas synsätt. På grund av tidsbegränsningen såg vi inget av dessa alternativ som en möjlighet. Denna begränsning gör oss också mer förtroga med att det kvalitativa material vi fick fram för studien var användbart.

6.3 Förslag på vidare forskning

Förslag på vidare forskning tycker vi vore en fördjupning i de olika förslagen Alliansen har. Då vore det intressant att jämföra dessa med hur andra länders förslag sett ut när de gått till en mer centralstyrd skola. Eftersom den forskning vi har studerat pekar på att den kunskapssyn som det svenska skolsystemet är uppbyggt på idag inte stämmer överens med hur skolan i andra västländer kommit att bli.

Intressant för vidare forskning ser vi givetvis också en uppföljning på hur det gått med Alliansens förslag. Vilka har gått igenom? Utvärdering samt en analys av resultatet. Då går det att mer precist titta på vilka konsekvenser de olika förslagen fått och om dessa gett några effekter på kunskapssynen i skolan.

Sammanfattning

Dagens samhälle är ständigt i förändring vilket ställer höga krav på utbildning och skola. Lärarens uppgift är att fostra samhällsmedborgare som kan leva upp till de krav samhället ställer på dem.

Den svenska skolan bygger idag främst på ett konstruktivistiskt synsätt. Enligt ett sådant synsätt utgår undervisningen från individen och lärandet sker i samband med andra. Vi tycker det sociokulturella perspektivet är påtagligt vid granskning av de styrdokument, läroplaner och kursplaner som finns, vi har därför valt att använda oss av detta perspektiv i vår teori för beskrivningen av kunskapssynen i skolan. Detta synsätt är också tydligt förankrat i den kurslitteratur som används på lärarutbildningen. I teorin presenterar vi även synen på skolans kunskapsuppdrag, historiskt och framöver. Fokus ligger på alliansens förslag på förändringar inom skolan. Teorin vi har valt ligger till grund för vår empiriska del och ska hjälpa oss att uppnå vårt syfte om att ta reda på vilken kunskapssyn lärarna anser råder i skolan, vilket vi gör med hjälp av följande frågeställningar:

Hur ser den kunskapssyn ut som råder i det svenska skolsystemet?

Vilken kunskapssyn vill lärare i Hässleholms kommun praktisera i skolan?

Hur ser lärarna i Hässleholms kommun på Alliansens förslag till ändringar i skolan?

Anser lärarna i Hässleholms kommun alliansens politik vara på väg att ändra kunskapssynen i skolan?

För att finna svar på vår studie har vi valt att göra en kvalitativ undersökning med semistrukturerade intervjuer. Vi intervjuade sju olika lärare i Hässleholms kommun, verksamma inom olika områden för att få en övergripande bild över lärarnas kunskapssyn. Vi kom fram till att den rådande kunskapssynen i skolan först och främst bygger på erfarenheter och förståelse. Lärarna betonar också vikten av att ständigt utgå från eleven i sin undervisning. Precis som det sociokulturella perspektivet konsaterar även lärarna vikten av att lärandet sker i samklang med omvärlden. När det gäller kunskapssynen i skolan är lärarna eniga om att den kunskapssyn de representerar också är den de vill ska råda i skolan. Även om lärarna beskriver styrdokumentet som "luddiga" är de eniga om att dess utformning ger utrymme för att praktisera just den kunskapssyn de står för.

Gällande Alliansens förslag om ändringar i skollagen valde vi att fokusera på fem punkter vilka vi ansåg relevanta för vår undersökning: fler betygssteg, tidigare betyg, nationella prov i årskurs tre och åtta utöver de som finns idag, snävare kunskapsmål, individuell utvecklingsplan samt skriftliga omdömen redan från årskurs tre. När det gäller dessa förslag är lärarna överens på vissa punkter medan det råder delade meningar i andra. Sammanfattningvis är lärarna överens om att ett införande av dessa förslag skulle innebära en avsevärd ökning av resurser till skolan vilket redan är en bristvara. Bristande resurser är också det som lärarna ser som det största hotet mot att praktisera den ideala kunskapssynen i skolan. Vi är medvetna om att vår undersökning inte utgör någon grund för att ge samma resultat om samma undersökning görs om med andra lärare. Vi tycker ändå att de svar vi fick fram utgör en bra grund för att besvara våra frågeställningar på ett sätt där vi går på djupet samtidigt som vi får en övergripande bild över vad lärarna tycker.

För vidare studier vore det i framtiden intressant att utvärdera vilka förslag Alliansen fått igenom, en utvärdering av dessa och då en analys av om förslagen ändrat kunskapssynen i skolan.

Referenser

Tryckta källor

- Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken*. Lund: Studentlitteratur
- Englund, Thomas (1986). *Curriculum as a political Problem – Changing education conceptions, with special reference to citizenship education*. Lund: Studentlitteratur
- Englund, Tomas (1997). Undervisning som meningsbjudande. I Uljens, Michael (red). *Didaktik*. Lund: studentlitteratur.
- Ingelstam, Lars (2004). *Kampen om kunskapen*. Kristianstad: Kristianstads Boktryckeri AB
- Liljequist, Kurt (1994). *Skola och samhällsutveckling*. Lund: studentlitteratur
- Lpo94 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet, Utbildningsdepartementet
- Stensmo, Christer (1994). *Pedagogisk filosofi*. Lund: Studentlitteratur
- Stigler, W James (1999). *The teaching Gap*. New York: Simon & Schuster Trade Division
- Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken*. Smedjebacken: ScandBook AB
- SAOL13 (2006), *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket* (13:e uppl.): Nordstedts Ordbok.
- Svenska skrivregler (2002), Svenska Språknämnden. Stockholm: Liber

Rapporter

- Allians för Sverige (2006) Mer kunskap –en modern utbildningspolitik.
- Skolverkets utbildningsinspektion (2007) – En sammanfattning av resultat och erfarenheter under tre år. ISBN 978-91-85545-18-8

Tidsskrifter

- Ingvar, Martin (2008). Skolan struntar i hur barns hjärnor fungerar. [Elektronisk] *DN Debatt*, 9 mars. Tillgänglig: <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=750103> [läst 08-04-08]

Mossberg, Martina, Noord, Robert, Öhlin, Mats, (2008). Betygsliknande tester stort lyft för nioåringar. [Elektronisk] *DN Debatt - hem*, 7 april. Tillgänglig: <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=572&a=758386> [läst 2008-04-08]

Scherp, Hans-Åke (2008). *Björklunds betygshets leder fel*. [Elektronisk] *SvD.se, Opinion, Brännpunkt*, 23 mars. Tillgänglig: http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/artikel_1006953.svd [läst 2008-04-08]

Internetadress

<http://www.skolverket.se/sb/d/663#paragraphAnchor0> 2008-02-15

Bilaga

Bakgrund

Den svenska skolan är på väg in i en förändring. En skola med relativt öppna riktlinjer för läraren ska bli en skola med centrala krav på både läraren och eleven. Efter regeringsskiftet 2006 har regeringen konstaterat att alltför många elever inte uppfyller de kunskapsmål som skolan ställer. För att motverka en sådan negativ utveckling presenterar alliansen en rad centrala förslag som ska ligga till grund för en ny skollag. Alliansens slagord är ”Mer Kunskap” och deras krav går ut på att strama åt den styrning som finns idag genom snävare mål, fler nationella prov, betyg från årskurs ett samt en rad övriga direktiv.⁴⁷ Vi anser det dock intressant att fråga lärarna vad de tycker om en ökad centralstyrning av skolan. De som arbetar i skolan borde ha en viktig roll i arbetet om att förändra skolan. I flera västländer har liknande centralstyrda åtgärder gjorts och konsekvenserna visar på en skola som matar eleverna med särskilda kunskaper för att uppnå resultat på nationella prov och liknande tester. Det har utformats en tvingande skola istället för en skola vars uppgift är att skapa goda samhällsmedborgare. Är det mot en sådan kunskapssyn den svenska skolan är på väg? Utifrån denna tanke har vi utformat följande frågeställningar.

Frågor

1. Vad är kunskap för dig?
2. Vilken kunskapssyn genomsyrar din undervisning? (Beskriv den typ av kunskap du tror eleverna får med sig utifrån dina lektioner.)
3. Vilka metoder använder du dig av i din undervisning för att lära ut kunskap?
4. Ge exempel på metoder då du tycker eleven lär bäst?

⁴⁷ Alliansen (2006)

5. Vad anser du om de rådande styrdokumenterna?
6. Saknar du något i styrdokumenterna?
7. Stämmer din kunskapssyn överens med styrdokumenterna?
8. Vad tycker du om de ändringar som regeringen föreslår?
 - Betyg från årskurs sex med fler betygssteg
 - snävare kunskapsmål
 - Mer nationella prov, redan i tredje klass samt i fler ämnen
 - Mer utvecklande individuell studieplan för varje elev
 - Skriftliga omdömen redan från årskurs ett
9. Vilka effekter tror du att dessa ändringar skulle få på kursplanen i ditt/dina ämnen?
10. Tycker du att regeringen är rätt forum för att ändra i skolan?
11. Eller var skulle du vilja att processen sker?
12. Hur ser ideal kunskapssynen ut i skolan?